

De Nationale Assemblée
De heer M. Bee, Msc. LL.B, voorzitter
Onafhankelijkheidsplein 10
Paramaribo

Paramaribo, 2 november 2021

Inzake: aanbeveling wijziging Kiesstelsel

Geachte voorzitter,

In verschillende literatuur¹ en artikelen² over het kiesstelsel van ons land is de afgelopen jaren een lans gebroken voor de wijziging ervan waarbij in principe, zo komt het mij voor, gepleit wordt voor één waarin aan het kiesrecht van elke Surinamer in juridisch-politieke zin evenveel gewicht wordt toegekend.

Gepleit wordt voor een kiesstelsel waarbij voor wat betreft de zetelverdeling in DNA de stem van een Surinamer die bijvoorbeeld in Paramaribo woont evenveel waarde heeft als de stem van een Surinamer die uitgebracht wordt in bijvoorbeeld Brokopondo. Betoogd wordt in de bedoelde literatuur dat het niet zo mag zijn dat voor een zetel in DNA de Surinamer die in Brokopondo woont met 1.775 stemmen als gekozen wordt verklaard, terwijl de Surinamer die in Wanica woont 10.135 stemmen moet behalen, wil hij gekozen zijn. De Surinamer in Coronie is, om de ongelijkheid nog meer tot uitdrukking te laten komen, al met 810 stemmen verzekerd van een zetel in DNA.

---

¹ - De toekomst van ons verleden, democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname, Jules Sedney, pagina 158 e.v., Vaco Publishers, derde druk.

- Nog ver van een waarachtige democratie, een politieke en staatsrechtelijke beschouwing, van de Republiek Suriname, LM Publishers, mr. G.R. Sewcharan & Iwan Brave, pagina 27 e.v., druk 2020.

² - Analyse van de werking van het kiesstelsel in Suriname, Dr. H. Fernandes Mendes, Surinaams Juristenblad 3 december 2008, pag. 72 e.v.

- Herziening Grondwet 1987; een nieuwe constitutionele agenda: 2020-2022, Mr. Dr. H. Fernandes Mendes, Surinaams Juristenblad mei 2020, pag. 72. e.v.

- Actuele constitutionele ontwikkelingen in Suriname, mr. dr. H.K. Fernandes Mendes, Nederlands Juristenblad, jaargang 93, 13 juli 2018, pag. 1947-2038.

- Verkiezingen in Suriname en de werking van het kiesstelsel, mr. dr. H.K. Fernandes Mendes, Nederlands Juristenblad, aflevering 32, 25 september 2020, pag. 2391 e.v.

- Ons kiesstelsel moet op de operatietafel, Hans Breeveld, politicoloog, Starnieuws, 29 mei 2021.

Hakrinbank:
SRD 20-957.72.89
USD 26-851.44.29

Uit de opvattingen van de schrijvers in de genoemde literatuur en artikelen valt te begrijpen dat het huidige stelsel het doet voorkomen alsof de stem van een Surinamer die in Saramacca woont voor wat betreft de zetelverdeling in DNA van meer politiek gewicht is dan de stem van de Surinamer die in Paramaribo zijn woonplaats heeft. De schrijvers stellen dat ons huidige kiesstelsel niet langer gehandhaafd kan worden en derhalve zonder meer gewijzigd dient te worden. De bedoelde wijziging heeft echter nog immer niet plaatsgevonden

De werking van het huidige kiesstelsel

Het huidige kiesstelsel van ons land gaat op de eerste plaats uit van een partijstelsel, wat wil zeggen dat politieke partijen aan de algemene, vrije en geheime verkiezingen deelnemen en niet individuele personen. Tevens is het bij ons zo dat de 51 DNA-zetels die bij wet verdeeld zijn onder de 10 districten naar evenredigheid worden behaald. Ons stelsel is derhalve gebaseerd op een evenredige zetelverdeling per district (het districtenstelsel) en dus niet op het stelsel van landelijke evenredigheid. Gebleken is dat het huidige districtenstelsel niet c.q. onvoldoende de democratische aspiraties van elke Surinamer c.q. het Surinaamse volk, zoals is vastgelegd in de Grondwet, tot uiting brengt. Zo concluderen de genoemde deskundigen.

De schrijver Hugo Fernandes Mendes stelt in zijn artikel “Herziening Grondwet 1987; een nieuwe constitutionele agenda: 2020-2022” ten aanzien van de werking van het huidige kiesstelsel het volgende: “Het vigerende EV-stelsel heeft een wonderlijke uitkomst in Suriname. Het leidt niet tot een redelijk evenredige afspiegeling in het parlement van de volkswil. In de districten Paramaribo en Wanica woont 68,1% van de stemgerechtigde kiezers. Het zetelaantal voor deze verreweg grootste districten is evenwel 24 zetels. Dat is 47% - en niet 68% - van het aantal zetels. In de overige 8 districten woont 31,9% van de kiezers. Deze districten maken aanspraak op 27 zetels en dat is 53% van de stemmen. Een minderheid van de in de buitendistricten wonende kiezers heeft een ruime meerderheid in DNA. Dit verschil is zeker voor een EV-stelsel erg groot en leidt tot ernstige vervorming van de volkswil ...”.

De schrijver Jules Sedney uit zich in zijn boek “De toekomst van ons verleden, democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname” als volgt over het huidige kiesstelsel: “Bij de huidige zetelverdeling over de kieskringen zijn Paramaribo en Wanica sterk

ondergewaardeerd. Met ruim zeventig procent van de kiesgerechtigden binnen hun grenzen brengen deze kieskringen minder dan de helft van de assembleezetels op (24 van de 51).”³

De politicoloog Hans Breeveld spreekt zich in het artikel “Ons kiesstelsel moet op de operatietafel” onder meer als volgt uit: “Anderzijds zijn er steeds meer mensen in de kuststreek - m.n. Paramaribo - die zich afvragen waarvoor zij nog moeten stemmen als hun stem zo weinig waard is t.o.v. de kiezer in het binnenland of die van het district Coronie.”.

In 2010 stelt de verkiezingswaarnemingscommissie van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) in haar eindrapport over de in dat jaar gehouden verkiezingen in hoofdstuk 10 “Conclusies en Aanbevelingen” het volgende: “Er bestaan grote verschillen tussen de districten in Suriname. In Paramaribo kiezen 153.848 geregistreerde kiezers 17 parlementsleden terwijl in Coronie slechts 1.886 mensen twee vertegenwoordigers kiezen. Met andere woorden, een zetel in Paramaribo vertegenwoordigt bijna 9.000 stemmen terwijl deze in Coronie slechts een tiende daarvan vertegenwoordigt, ongeveer 950 stemmen. Een Electorale Grenzen Commissie zou kunnen worden gevormd om mogelijke oplossingen voor deze ongelijkheden in vertegenwoordiging te zoeken.”.

In 2020 stelt de verkiezingswaarnemingscommissie van de (OAS) het volgende: “Verdeling van zetels. De missie merkte op dat het gemiddelde aantal vertegenwoordigde personen in elk kiesdistrict aanzienlijk varieerde. Hoewel de OAS-missie van 2015 een herziening van de zetelverdeling had aanbevolen om een meer evenwichtige vertegenwoordiging te waarborgen, is er in dit verband geen actie ondernomen. Als gevolg hiervan zijn er grote verschillen tussen de verschillende districten. Een zetel in Wanica vertegenwoordigt bijvoorbeeld 13.233 kiezers, terwijl een zetel in Coronie er 1.051 vertegenwoordigt. Zoals eerder opgemerkt in 2015, moeten deze disproporties worden herzien om een meer evenwichtige vertegenwoordiging van de inwoners per district te waarborgen, en ervoor te zorgen dat alle regio's in het land toegang hebben tot het parlement en de politieke vertegenwoordiging. De missie beveelt aan: - De verdeelsleutel en voorwaarden voor zetelverdeling te herzien om tot een meer evenwichtige vertegenwoordiging van personen per district te komen.”.

Verder opzet van dit schrijven

Ik wil u in het hiernavolgende juridisch aantonen dat de Surinaamse constitutie niet beoogd heeft een stelsel, zoals de werking van het huidige, in ons land te doen gelden en dat de door de voornoemde schrijvers bepleitte wijziging ervan ook een juridische grondslag heeft. Ik zal hierna, teneinde daarvan het bewijs te leveren, de grondwettelijke en wettelijke bepalingen daarover de revu laten passeren.

Ook zal ik de verdragsrechtelijke bepalingen benoemen opdat u zich een zo volledig mogelijk beeld kan vormen van het juridisch kader waarin ons kiesstelsel zich beweegt.

Tot slot zal ik u, althans DNA, namens de PRO het verzoek doen het huidige kiesstelsel te wijzigen als direct belanghebbende bij het brengen van het huidige stelsel naar het door onze Grondwet beoogde. Het mag namelijk niet zo zijn dat een politieke partij die in de dunbevolkte districten haar politieke aanhang heeft ten opzichte van een politieke partij die gedragen wordt door kiezers in de dichtbevolkte districten (Paramaribo en Wanica), verhoudingsgewijs meer zetels in DNA kan bemachtigen, simpelweg vanwege het feit dat voor een zetel in DNA minder stemmen in de dunbevolkte districten nodig zijn dan in de dichtbevolkte. Wij krijgen zodoende inderdaad de aan de democratie vreemde situatie dat een minderheid komt te regeren over een meerderheid.

Het grondwettelijke en wettelijke kader

In artikel 1 lid 1 van onze Grondwet staat: “De Republiek Suriname is een democratische Staat gebaseerd op de souvereiniteit van het volk en op eerbiediging en waarborging van fundamentele rechten en vrijheden.”.

In artikel 52 lid 2 eerste volzin van de Grondwet staat: “De politieke democratie kenmerkt zich door participatie en representatie van het Surinaamse volk, welke tot uitdrukking komen door de deelname van het volk aan het vaststellen van een democratisch politiek stelsel, alsmede door deelname in wetgeving en bestuur, gericht op het handhaven en uitbouwen van dit stelsel.”.

Artikel 61 lid 1 van de Grondwet schrijft voor: “De Nationale Assemblée bestaat uit 51 leden die per district op grond van algemene, vrije en geheime verkiezingen krachtens het stelsel van

evenredige vertegenwoordiging bij grootste gemiddelde en voorkeurstemmen worden gekozen.”.

Artikel 5 lid 3 van het Decreet Politieke Organisaties, S.B. 1987 no. 61, luidt als volgt:

“Het bestuur van de politieke organisatie is belast met de leiding daarvan en ziet toe, dat de politieke organisatie overeenkomstig haar doelstellingen deelneemt aan de politiek-bestuurlijke orde van Suriname met het doel de staatkundige ordening, de welvaart en het welzijn van Suriname en zijn bevolking te realiseren.”.

Conclusie

De Surinaamse constitutionele orde gaat blijkens de hiervoor aangehaalde bepalingen, in het bijzonder de artikelen 1 en 52 lid 2 van de Grondwet, uit van een democratisch politiekstelsel waar het kiesstelsel onderdeel van uitmaakt. Het huidige kiesstelsel blijkt echter allerminst democratisch te functioneren; immers hebben wij gezien dat het resultaat ervan de aan de democratie vreemde uitwerking heeft dat een minderheid van de Surinaamse bevolking het te zeggen krijgt over de meerderheid.

Verdragsrechtelijk kader

Artikel 23 lid 1 eerste volzin lezend in samenhang met sub b van hetzelfde artikel van de American Convention on Human Rights luidt als volgt: “Every citizen shall enjoy the following rights and opportunities, (b) to vote and to be elected in genuine periodic elections, which shall be by universal and equal suffrage and by secret ballot that guarantees the free expression of the will of the voters;”.

Artikel 25 eerste volzin in samenhang lezend met sub b van hetzelfde artikel van het Verdrag inzake Burger en Politieke rechten schrijft het volgende voor: “Elke burger heeft het recht en dient in de gelegenheid te worden gesteld, zonder dat het onderscheid bedoeld in artikel 2 wordt gemaakt en zonder onredelijke beperkingen: (b) te stemmen en gekozen te worden door middel van betrouwbare periodieke verkiezingen die gehouden worden krachtens algemeen en gelijkwaardig kiesrecht en bij geheime stemming, waardoor het vrijelijk tot uitdrukking brengen van de wil van de kiezers wordt verzekerd;”.

Artikel 26 van het Verdrag inzake Burger en Politieke rechten stelt het volgende: “Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard ook en garandeert een ieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.”.

Conclusie

Blijkens de voormelde verdragsrechtelijke bepalingen dienen staten hun burgers de beleving van hun politieke rechten te garanderen. Daarbij dienen de staten ervoor te zorgen dat het principe van gelijkheid in acht genomen wordt. Zoals wij hiervoor zagen, werkt ons huidige kiesstelsel juist ongelijkheid in de hand. Een burger die zich in Wanica verkiesbaar heeft gesteld, dient om in DNA gekozen te worden relatief veel meer stemmen te behalen dan een burger die zich in Brokopondo als DNA-kanidaat gepresenteerd heeft. Aan deze ongelijkheid dient zo spoedig mogelijk een eind te worden gemaakt. Het huidig kiesstelsel is ook in strijd met andere in de verdragsbepalingen vermelde rechten.

Regeerakkoord VHP-ABOP-NPS-PL

In het regeerakkoord d.d. 13 juli 2021 heeft uw regering ook aan het volk beloofd dat de Kiesregeling geëvalueerd en herzien zal worden.

Samenvattende conclusie

De ontwikkeling van onze samenleving, van elke Surinaamse burger en ons land, valt en staat met het voorhanden hebben van een kiesstelsel dat in staat is de gehele Surinaamse natie te verheffen tot een hechte eenheid van mensen, tot een hecht volk. Het kiesstelsel dat ons in staat stelt om eens in de vijf jaren onze volksvertegenwoordigers en regering te kiezen, moet daarom aan de hoogste democratische standaarden voldoen.

De ontwikkeling van een samenleving naar hogere hoogten is geen tijdelijke activiteit maar sterkt zich uit over zovele tientallen en honderden jaren, met als gevolg dat het fundament waarop die ontwikkeling gebaseerd wordt steeds aan de democratische behoeften van die samenleving dient te voldoen. Deze plicht die op ons rust, wordt in onze Grondwet met de uitdrukking: “het uitbouwen van dit stelsel” voortreffelijk tot uitdrukking gebracht.

Ik vrees dat wij met het handhaven van het huidige kiesstelsel onze ontwikkeling, waar wij als mens recht op hebben en ook voor verantwoordelijk zijn, ook voor de toekomstige generaties alleen maar zullen achterhouden.

In de afgelopen jaren hebben verschillende regeringen, kennelijk ook overtuigd zijnde van de gebrekkige werking van het huidige kiesstelsel, in totaal zeker 5 commissies benoemd om te adviseren over de wijziging ervan.

Tot een wijziging zoals door voormelde schrijvers voorgesteld, is het tot op heden echter niet gekomen. De huidige regering heeft zich, zoals hiervoor aangehaald, in haar regeerakkoord ook uitgesproken voor een herziening van de Kiesregeling. Op welke punten zij voornemens is de Kiesregeling te wijzigen, is echter niet aangegeven.

De laatste van de hiervoor vermelde commissies, korthedshalve genoemd Commissie Wijdenbosch, had in maart 2018 onder meer tot twee wijzigingen van het kiesstelsel geadviseerd, te weten het zogenoemde combinatieverbod en het betalen van een waarborgsom door de politieke partijen die aan de verkiezingen willen deelnemen. De PRO heeft eerder het standpunt ingenomen dat deze twee voorgestelde wijzigingen, die door de toenmalige regering Bouterse bij wet zijn geïmplementeerd, in strijd zijn met onder meer het verdragenrecht. De PRO handhaaft dit standpunt.

De overall conclusie van de PRO is, gelet op al het voorgaande maar meer in het bijzonder het weergegeven juridisch kader en de opvattingen van de genoemde schrijvers, daarom heel duidelijk: ons huidig kiesstelsel voldoet niet aan de democratische rechten van de Surinamer en het Surinaamse volk en dient dan ook zo spoedig mogelijk gewijzigd te worden.

Aanbeveling

De PRO doet u en met u deze regering bij dezen de aanbeveling om in de aanloop naar de eerstvolgende verkiezingen het kiesstelsel van ons land te wijzigen c.q. te doen wijzigen opdat recht gedaan wordt aan de stem van elke Surinamer, in die zin dat ook het recht om in DNA gekozen te worden voor elke Surinamer gelijk wordt gesteld. De PRO is voorstander van een stelsel van landelijke evenredigheid, in ieder geval van een stelsel waarbij aan de stem van elke Surinamer evenveel politiek gewicht wordt toegekend en de regels om gekozen te worden ook voor iedere Surinamer in politiek-democratische zin gelijk zijn.

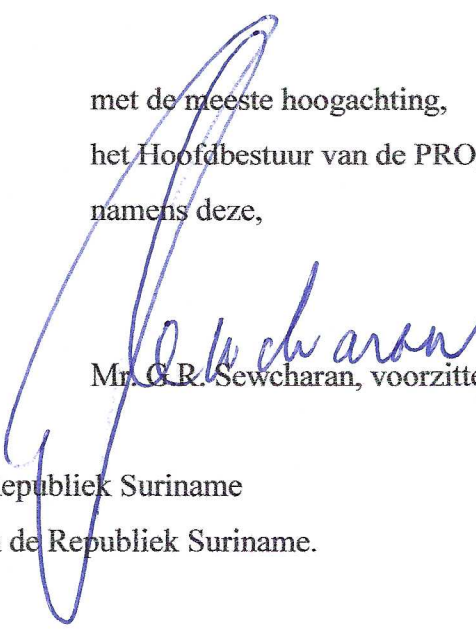

Ik verzoek u mij binnen drie (3) maanden na heden schriftelijk te berichten of DNA deze aanbeveling in acht zal nemen, bij gebreke waarvan de PRO genoodzaakt zal zijn alle haar ten dienste staande politieke en rechtsmiddelen aan te wenden opdat het huidige kiesstelsel overeenkomstig onze Grondwet gewijzigd wordt.

Een afschrift van dit schrijven wordt ook gezonden naar de regering, met name de president van de Repuliek Suriname.

In vertrouwen u zo naar behoren te hebben bericht en rekenend op uw medewerking in dezen, verblijven wij,

met de meeste hoogachting,
het Hoofdbestuur van de PRO,
namens deze,

Mr. C.R. Sewcharan, voorzitter

cc.: de heer Ch. Santokhi, president van de Republiek Suriname
de heer R. Brunswijk, vice-president van de Republiek Suriname.

